චිත්ත පරමාර්ථ ධර්මය
(පරමාර්ථ ධර්මය අංක 01)
පූජ්‍ය දොළොස්වල උදිතධීර හිමි

චිත්ත පරමාර්ථ ධර්මය

(පරමාර්ථ ධර්මය අංක 01)

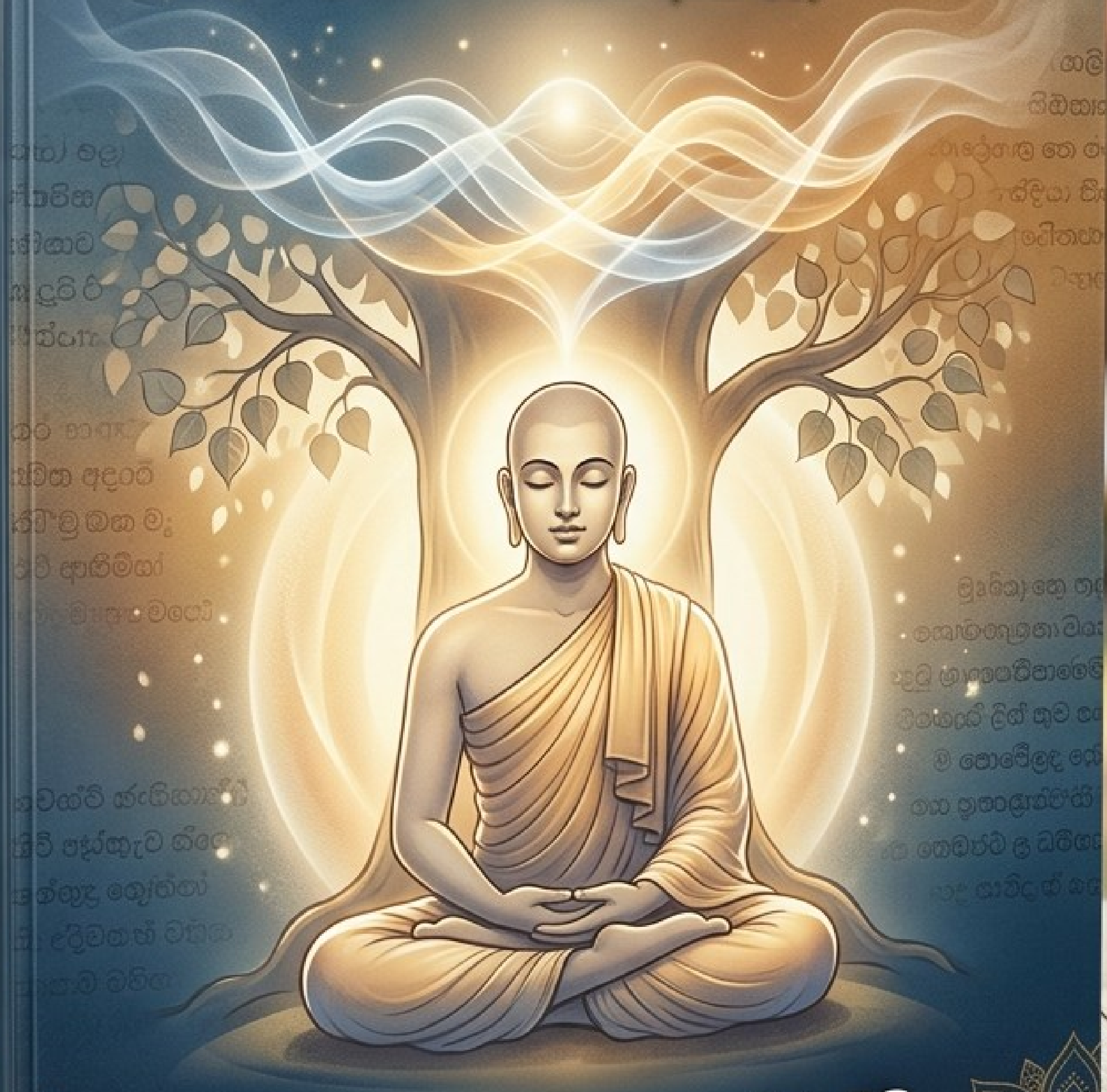

පූජ්‍ය දොළොස්වල උදිතධීර හිමි

පටුන

සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති 2
චිත්ත පරමාර්ථය 4
අව්‍යාකෘත සිත් පිළිබඳ විවරණය 4
පළමුවන කාමාවචර කුසල් සිත පිළිබඳ විවරණය 6
දෙවන කාමාවචර කුසල් සිත: 7
තුන්වන කාමාවචර කුසල් සිත 7
හතරවන කාමාවචර කුසල් සිත 8
සෙසු කුසල් සිත් හතර පිළිබඳ විස්තරය: 9
අකුසල් සිත් 12
දෝස මූල සිත් දෙක 14
මෝහ මූල සිත් දෙක 15

සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති

අන් අයට යම්කිසි දෙයක් දීම හෝ උපකාර කිරීම 'සංග්‍රහය' නමින් හඳුන්වනවා. ආහාරපාන, ඇඳුම් පැළඳුම් ආදී භෞතික දේවල් ලබාදීම ආමිස සංග්‍රහයයි. කෙනෙකුගේ ජීවිතයට ධර්මය ලබාදීම ධර්ම සංග්‍රහයයි. ආමිස සංග්‍රහයත් ධර්ම සංග්‍රහයත් අතරින් ධර්ම සංග්‍රහයම අග්‍ර වන බව තථාගතයන් වහන්සේ අංගුත්තර නිකායේදී දේශනා කළ සේක.

මිය පරලොව ගිය ඥාති හිතමිත්‍රාදීන්ටත්, අපගේ ආදරණීය පියාණන් වන බී. ඥානදාස මහතාටත්, මේ පින්පෙත් අත්පත් වේවා! ඔවුන්ගේ පරලෝක ජීවිත වාසනාවන්ත වේවා! සැප බහුල වේවා! සංසාර ගමන සුවපත් වේවා! සසර දුක් ගිනි නිවේවා! උතුම් නිර්වාණයෙන් සැනසීම ලබත්වා!......අමරපුර මහා නිකායේ ඉද්දමල්ගොඩ විහාර පාර්ශ්වයේ ශ්‍රීමත් මහා නායක අති ගෞරවණීය ත්‍රිපිටකාචාර්‍ය ,ගෞරව ශාස්ත්‍රවේදී

පූජණීය කදන්ගොඩ සමිත මහානායක ස්වාමීන්වහන්සේටත්,කුකුළු දෙකෝරලයේ ප්‍රධාන සංඝනායක ශාස්ත්‍රපති අති පූජණීය රත්නපුරේ සීවලී නායක ස්වාමීන්වහන්සේටත් ,අප නිකායේ ලේඛකාධිකාරි ධූරය හොබවන අපගේ ආචාර්යවර පූජනීය දෙල්වල මුදිත නායක ස්වාමින්වහන්සේටත් ,අධිකරණ සංඝනායක ,ගෞරව ශාස්ත්‍රවේදී විල්ලබ්බේ අමිත නායක ස්වාමීන්වහන්සේටත්,පූජනීය මීපාගම සංඝරතන ස්වාමීන් වහන්සේටත්, විවිධ අයුරින් උපකාර කළ පූජනීය කලවානේ සංඝාමජී ස්වාමීන් වහන්සේට සහ පූජනීය දෙල්වල සරණසිරි ස්වාමීන් වහන්සේටත් අපගේ ගෞරවපූර්වක පින් අනුමෝදනාව පිරිණමමු.එසේම ධම්මදස්සි බෞද්ධ මධ්‍යස්ථානයෙහි

ගරු සභාපතිතුමා, ලේකම්තුමිය, භාණ්ඩාගාරික තුමිය ඇතුළු සියලු දායක දායිකාවන්ටත්, මාසික දානය සහ පෝය දානය පිරිනමන සැමටත්, මෙම කටයුත්තට දායකත්වය දැක්වූ සැමටත් පින් අනුමෝදන් කරමු.

මේ සියලු පින් පින්වත් ඔබ සැමගේ මෙලොව යහපතටත්, පරලොව සුගතියටත්, කෙළවර ශාන්ත අමා නිවන් සුව පිණිසත් හේතු වාසනා වේවා!

මෙයට - සම්පාදක

පූජනීය දොළොස්වල උදිතධීර හිමි.

ධම්මදස්සි බෞද්ධ මධ්‍යස්ථානය,

කල්‍යාණි මාවත, කොට්ටුන්න, බියගම.

චිත්ත පරමාර්ථය

විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධය මගින් අරමුණු දැනගන්නා ස්වභාවය 'විඤ්ඤාණය' නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. 'විජානාතීති බෝ භික්ඛවේ තස්මා විඤ්ඤාණන්ති වුච්චති' යනුවෙන් දේශනාවේ ඒ බව පැහැදිලි කර තිබේ. විඤ්ඤාණය හෙවත් සිත ප්‍රධාන වශයෙන් කුසල, අකුසල සහ අව්‍යාකෘත යනුවෙන් කොටස් තුනකට බෙදේ.

මෙහිදී 'කුසල' යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ අලෝභ, අදෝස, අමෝහ යන කුසල මූලයන් මුල් කරගෙන උපදින සිත්ය. දානාදී ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියාවන්, දස පුණ්‍ය ක්‍රියාවන් මෙන්ම විවිධ කුසල කර්මයන් සිදුකරන අවස්ථාවලදී මෙම කුසල් සිත් උපදී."

අකුසල් සිත්හි ලෝභ, දෝස, මෝහ යනු අකුසල මූලයන්ය. හෙවත් අකුසල් හටගැනීමට හේතූන් වෙයි. එම අකුසල මූලයන් මුල් වී උපදින්නා වූ, හටගන්නා වූ සිත් අකුසල් සිත් නම් වේ. පස් පව්, දස අකුසල් සිදුකරන අවස්ථාවලදී ද වෙනත් පාප ක්‍රියාවන් සිදුකරන අවස්ථාවන්හිදී ද අකුසල් සිත් උපදී. කය අසංවර වීම, වචනය අසංවර වීම සහ සිත අසංවර වීම අකුසල් සිත් ඉපදීමට හේතු වේ."

අව්‍යාකෘත සිත් පිළිබඳ විවරණය

අව්‍යාකෘත යනු කුසල් හෝ අකුසල් ලෙස ප්‍රකාශ කළ නොහැකි, සඳහන් කළ නොහැකි, විපාක දීමේ ශක්තියක් නැති සිත් වේ. මෙය මධ්‍යස්ථ ස්වභාවයක් ගනී. සරලවම කිවහොත් මෙහි හොඳ හෝ නරක යනුවෙන් කර්ම රැස්වීමක් සිදු නොවේ.

අභිධර්ම දේශනාවලට අනුව (ධම්මසංගණී ප්‍රකරණය):

සිත ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් හතරකට බෙදේ:

කුසල

අකුසල

විපාක

ක්‍රියා

මෙහි විපාක සහ ක්‍රියා යන කොටස් දෙකම අව්‍යාකෘත ගණයට වැටේ.

විපාක සිත්: පෙර කරන ලද කුසල් හෝ අකුසල් වල ප්‍රතිඵල ලෙස ඇතිවන සිත් විපාක සිත් නම් වේ.

අට්ඨකථා දේශනාවලට අනුව:

අටුවාවෙහි "න ව්‍යාකතන්ති අව්‍යාකතං" යනුවෙන් සඳහන් වේ.

විපාක අව්‍යාකෘත: කර්මයක ඵලය වන බැවින් එය නැවත විපාක දීමට අසමත්ය. විපාක දීමට අසමත් බැවින්ම එම සිත් අව්‍යාකෘත සිත් නම් වේ.

ක්‍රියා අව්‍යාකෘත: කුසල් හෝ අකුසල් ලෙස වෙන් කළ නොහැකි, හුදු ක්‍රියාවක් පමණක් වන සිත් ක්‍රියා අව්‍යාකෘත නම් වේ.

අටුවාචාරීන් වහන්සේලා පෙන්වා දෙන්නේ මේවා අඵල (ප්‍රතිඵල රහිත) සහ අනිප්පන්න (කර්ම ශක්තියක් උපදවන්නේ නැති) සිත් බවයි.

සමස්ත විවරණය:

"අව්‍යාකෘත" යන්නෙහි තේරුම පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කළ නොහැකි යන්නයි. එනම්, මේවා කුසල් ද අකුසල් ද කියා පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කළ නොහැක. සැප විපාක දෙන කුසලයක් හෝ දුක් විපාක දෙන

අකුසලයක් ලෙස වෙන් කළ නොහැකි බැවින් "අව්‍යාකෘත" යන නාමය භාවිතා කරනු ලැබේ

පළමුවන කාමාවචර කුසල් සිත පිළිබඳ විවරණය

ඉහත සඳහන් කරන ලද්දේ කාමාවචර කුසල් සිත් අට නාම වශයෙන් දක්වා ඇති ආකාරයයි. එහි පළමුවන සිතෙහි අඩංගු අංග මෙසේ විස්තර කළ හැකිය:

සෝමනස්ස සහගත: දන් දීමට අවශ්‍ය වස්තුව හෙවත් දෙය්‍ය ධර්මය සම්පූර්ණ වීම, ප්‍රතිග්‍රාහක සම්පත්තිය (දන් පිළිගන්නා උතුමන්ගේ සුදුසු බව), දේශ සම්පත්තිය, කාල සම්පත්තිය, කල්‍යාණ මිත්‍ර සම්පත්තිය සහ ශ්‍රද්ධාව බලවත්ව පිහිටීම ආදී හේතූන් නිසා ඉතා සතුටෙන් යුතුව සිදුකරන පින්කම් 'සෝමනස්ස සහගත' නමින් හඳුන්වයි.

ඤාණසම්පයුත්ත: දන් දීමෙහි විපාක ඇතැයි යන ආදී වශයෙන් වූ 'දසවස්තුක සම්මා දිට්ඨිය' පෙරටු කරගත් ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වීම 'ඤාණසම්පයුත්ත' නම් වේ.

අසංඛාරික: මුත්තචාගෝ බව හෙවත් අතහැර දීමේ චේතනාවෙන් යුක්ත වීම, දන් දීමට නිතර සූදානම්ව සිටින බව (පයතපාණී), දන් දීමෙහි සිත ඇලී තිබීම (වස්සග්ගරතෝ), දන් දීමට සහ යමක් ඉල්ලීමට සුදුසු පුද්ගලයෙකු වීම (යාචයෝගෝ) සහ දන් දීම මෙන්ම බෙදා හදා ගෙන අනුභව කිරීම (දානසංවිභාගරතෝ) යන ගුණයන් තමා තුළ හොඳින් පවතින නිසා,පසුබට නොවී, අන්‍යයන්ගේ මෙහෙයවීමක් නැතිව තමාගේම උත්සාහයෙන් යුතුව දානාදී පින්කම් කිරීම 'අසංඛාරික' නම් වේ.

මෙම අංගයන්ගෙන් පරිපූර්ණ වූ පින්කම් සිදුකරන අවස්ථාවලදී උපදින්නේ "සෝමනස්ස සහගත ඤාණසම්පයුත්ත අසංඛාරික" නම් වූ පළමුවන මහා කුසල් සිතයි.

දෙවන කාමාවචර කුසල් සිත: "සසංඛාරික" ස්වභාවය

දෙවන කුසල් සිතෙහි එන 'සෝමනස්ස සහගත' සහ 'ඤාණසම්පයුත්ත' යන පදයන්ගේ අර්ථය පළමු සිතෙහි මෙන්ම වේ. මෙහිදී විශේෂයෙන් පැහැදිලි කරන්නේ "සසංඛාරික" යන වචනයයි.

සසංඛාරික: පෙර දක්වන ලද මුත්තචාගෝ (අතහැර දන් දීම), පයතපාණී (සෝදා පිරිසිදු කරගත් අත් ඇති බව හෙවත් දන් දීමට නිතර සූදානම්ව සිටීම) ආදී ගුණධර්මයන් තමා තුළ ප්‍රබලව නොමැති විට, පින්කම් කිරීමේදී යම් පසුබට වීමක් ඇති විය හැකිය. එලෙස මඳක් පසුබට වී පසුව පින්කම් කිරීම හෝ වෙනත් අයෙකුගේ උනන්දු කරවීම, මෙහෙයවීම හෝ උපදෙස් මත පින්කම් කිරීම 'සසංඛාරික' ස්වභාවයයි.

තමාගේම සිතේ ඇතිවන මඳ අලස බව නිසා පසුබට වී පසුව සිත දිරිමත් කරගෙන පින්කම් කරන අවස්ථාවලදී හෝ, කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු වැනි වෙනත් අයෙකුගේ උත්සාහය මත පින්කම් කරන අවස්ථාවලදී මෙම දෙවන කුසල් සිත උපදී.

තුන්වන කාමාවචර කුසල් සිත: "ඤාණවිප්පයුත්ත" ස්වභාවය

තුන්වන කුසල් සිතෙහි එන 'සෝමනස්ස සහගත' සහ 'අසංඛාරික' යන පදයන්ගේ අර්ථයන් පෙර පරිදිම වේ. මෙහිදී අලුතින් විස්තර කිරීමට ඇත්තේ "ඤාණවිප්පයුත්ත" යන වචනයයි.

ඥාණවිප්පයුත්ත: මෙයින් අදහස් වන්නේ නුවණින් තොර වීමයි. එනම්, තමා කරන පින්කමෙහි ආනිසංස හෝ කර්ම-කර්මඵල පිළිබඳ නිසි අවබෝධයක් නොමැතිව පින්කම් කිරීමයි.

නිදසුනක් ලෙස, තම මව්පියන් දන් දෙන අයුරු, මල් පහන් පූජා කරන අයුරු හෝ මහා සංඝරත්නය වඳින අයුරු දැක පුරුදු වූ කුඩා දරුවෙකු, භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් දුටු සැනින් සතුටින් යුතුව තමා අත ඇති දෙයක් පූජා කරයි නම් හෝ වඳියි නම්, ඒ අවස්ථාවේ එම දරුවාට උපදින්නේ මෙම තුන්වන කුසල් සිතයි.

එසේම, කර්මය සහ කර්මඵලය පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැති වැඩිහිටි අයෙකු වුවද පින්කම් කරන විට ඔවුන් තුළ උපදින්නේ ද කුඩා දරුවෙකුට මෙන් වූ මේ 'ඥාණවිප්පයුත්ත' කුසල් සිතමය.

හතරවන කාමාවචර කුසල් සිත: සෝමනස්ස සහගත ඥාණවිප්පයුත්ත සසංඛාරික

මෙහි 'සෝමනස්ස සහගත' යන වචනයෙන් සතුටින් යුතුව පින්කම් කිරීම අදහස් වන අතර, සසංඛාරික සහ ඥාණවිප්පයුත්ත යන ලක්ෂණ පහත පරිදි විස්තර කළ හැකිය:

සසංඛාරික ස්වභාවය: "මෙම දෙය පූජා කරන්න, වඳින්න, චෛත්‍ය මළුව අමදින්න" ආදී වශයෙන් මව්පියන් හෝ වෙනත් අයෙකු විසින් මෙහෙයවන ලද විට, එම මෙහෙයවීම නිසා සතුටින් එම පින්කම් සිදු කරන්නේ නම් එය 'සසංඛාරික' ස්වභාවයයි.

ඥාණවිප්පයුත්ත ස්වභාවය: මෙම සිතෙහිද 'ඥාණවිප්පයුත්ත' යන ලක්ෂණය පවතී. එයින් අදහස් වන්නේ සම්මා දිට්ඨියෙන් තොර වීමයි. එනම්, සම්මා දිට්ඨි සහගත නුවණ ඉපදවීමට හෝ පින්කමෙහි ආනිසංස පිළිබඳ සැලකීමට අසමත් වීමයි.

පෙර සඳහන් කළ කුඩා දරුවාගේ උදාහරණය මෙයටද මනාව ගැලපේ. සම්මා දිට්ඨියෙන් තොරව, ආනිසංස සැලකීමට අසමර්ථ වැඩිහිටි තැනැත්තාද ධර්මානුකූලව බලන කල මෙවැනි අවස්ථාවකදී කුඩා දරුවෙකු හා සමාන වන බව විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතුය.

සෙසු කුසල් සිත් හතර පිළිබඳ විස්තරය:

"අවසානයේ සඳහන් වන කුසල් සිත් හතරෙහි විශේෂයෙන් ඇත්තේ 'උපේක්ඛා සහගත' යන වචනය පමණි. දෙය්‍ය ධර්මයක්, ප්‍රතිග්‍රාහක සම්පත්තිය ආදිය නිසියාකාරව නොලැබීම නිසා සිත මධ්‍යස්ථ වීම 'උපේක්ඛා සහගත' නමින් හඳුන්වනු ලබයි.

එසේම පින්කමක් කරන විට තමන්ට හිසරදය ඇතිවීම, වෙහෙස වැඩිවීම, අපහසුතාවයන් ඇතිවීම, අව්වෙන්, වැස්සෙන්, පින්නෙන් පීඩා ලැබීම ආදිය නිසා ද සිත මධ්‍යස්ථ බවට හෙවත් උපේක්ෂාවට පත්වේ. එවිට එම කරන පින්කම් 'උපේක්ඛා සහගත' බවින් යුක්ත වේ."

විතක්ක... භාවනා අරමුණට පළමුවෙන්ම සිත යොමු කිරීම විතක්කය නම් වේ.

විචාර... භාවනා අරමුණ තුළ නැවත නැවතත් සිත පැවැත්වීම විචාරය නම් වේ.

ඝණ්ඨාරයට ගැසීම විතර්කය හා සමානය. වරක් ගැසූ විට ශබ්දය ටික වේලාවක් පැවතීම විචාරය බඳුය. මලකට බඹරෙකු පැමිණීම විතර්කය වැනිය. බඹරා රොන් ගනිමින් මල තුළ හැසිරීම විචාරය බඳුය. භාජනයක් පිරිසිදු කරන කෙනෙකු එක අතින් භාජනය අල්ලා ගැනීම විතර්කය බඳුය. අනෙක් අතින් භාජනය වටා පිරිසිදු කිරීම විචාරය බඳුය. මෙම වචන දෙකෙන්ම භාවනා අරමුණට

සිත යොමු කිරීම සහ භාවනා අරමුණ තුළ සිත පැවැත්වීම අදහස් කරයි.

ප්‍රීතිය... පංච නීවරණයන් යටපත් වීම නිසා සිත තුළ හටගන්නා වූ නිරාමිස ප්‍රීතිය මෙනමින් හඳුන්වයි. කාන්තාරයක ඇවිදගෙන යන කෙනෙකුට ගස් සෙවනක් සහිත වතුර පිටාර ගලන ළිඳක් දක්නට ලැබෙයි. එම ස්ථානය ද ඉතාම සිසිල් වූ ස්ථානයකි. එම ස්ථානය දකින්න ලැබීම හා සමානය ප්‍රීතිය.

සුඛය... ප්‍රීති මනස්සපි කායෝපි පස්සම්භති, චිත්තම්පි පස්සම්භති, පස්සද්ධ කායෝ සුඛිනෝ, චිත්තං සමාධියති.. යනුවෙන් නිරාමිස ප්‍රීතිය නිසා කයද සැහැල්ලු වෙයි. සිතද සැහැල්ලු වෙයි. එම කායික මානසික සැහැල්ලු බව මූලික වීමෙන් සැපය උපදියි. මෙහි සුඛය කියා හඳුන්වා ඇත්තේ එමගින් ලැබෙන කායික මානසික සැපයයි.

ඒකග්ගතා... පංච නීවරණ ධර්මයන් යටපත් වූ විට නිරාමිස ප්‍රීතිය උපදී. එම ප්‍රීතිය නිසා කයද මනසද සැහැල්ලු වෙයි. සැහැල්ලු වූ කයක් ඇති, සැහැල්ලු වූ මනසක් ඇති තැනැත්තාට සැපය උපදී. එම සැපය මුල් වී සිත මනා කොට සමාධිගත වේ. 'චිත්තස්ස ඒකග්ගතා අයං සමාධි' යනුවෙන් සිතෙහි එකඟ බව සමාධිය නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. ඒකග්ගතා යනු ද සමාධියට කියන නමක් බව මින් පැහැදිලි වෙයි.

අරූපාවචර කුසල් සිත්

ආකාසානඤ්චායතන කුසල චිත්තං

විඤ්ඤාණඤ්චායතන කුසල චිත්තං

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන කුසල චිත්තං

නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන කුසල චිත්තං

ආකාසානඤ්චායතන කුසල චිත්තය

"කසිණ සමාධි භාවනාවක් වඩා රූපාවචර චතුත්ථ ධ්‍යානය උපදවා ගත් කෙනෙකු, එම ධ්‍යානයෙන් නැගී සිට නැවතත් කසිණ ආලෝකය පුළුවන් තරම් ප්‍රමාණයක පතුරුවා, ආලෝකය පැතුරුණු ප්‍රදේශය අරමුණු කරගෙන, ආලෝකය පැතුරුණු ප්‍රදේශය අහස ලෙස සිතින් ගෙන 'අනන්තෝ ආකාසෝ' (අහස අනන්තය) යනුවෙන් නැවත නැවතත් සිතීම නිසා ඇතිවන සමාධිය ආකාසානඤ්චායතනයයි. එම සමාධි සිත ආකාසානඤ්චායතන කුසල චිත්තයයි."

විඤ්ඤාණඤ්චායතන කුසල චිත්තය

"ආකාසානඤ්චායතන සමාධිය උපදවා ගත් කෙනෙකු, අහස අරමුණු කිරීමට නම් අහසටත් වඩා විඤ්ඤාණය අනන්ත විය යුතු යැයි සිතයි. එසේ සිතීම ආකාසානඤ්චායතනයෙහි දෝෂ සැලකීමයි. එසේ දෝෂ සලකා අහස නොව විඤ්ඤාණයම අනන්තයැයි සිතමින් 'විඤ්ඤාණං අනන්තං' (විඤ්ඤාණය අනන්තය) යනුවෙන් නැවත නැවත සිතන විට ඇතිවන සමාධිය විඤ්ඤාණඤ්චායතනයයි. එම සමාධි සිත විඤ්ඤාණඤ්චායතන සමාධි සිත යනුවෙන් හඳුන්වයි."

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සහ නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන කුසල සිත්

"විඤ්ඤාණඤ්චායතන සමාධිය උපදවාගත් කෙනෙකුට තවදුරටත් ඉදිරියට යාමට විඤ්ඤාණඤ්චායතනයෙහි දෝෂ සැලකිය යුතුය. අනන්ත වූ ආකාසය අරමුණු කිරීමට නම් විඤ්ඤාණය අනන්ත විය යුතුය. විඤ්ඤාණයට වඩා අනන්ත වූ කිසිවක් නැත යනුවෙන් සිතයි. එසේ කිසිවක් නැත, 'නත්ථි කිඤ්චි' යන භාවනා අරමුණ මෙනෙහි කරයි. එවිට උපදින සමාධිය ආකිඤ්චඤ්ඤායතන

සමාධියයි. එම සමාධියෙහි පවතින සිත ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාධි සිතයි.

කිසිවක් නැති මානසික ස්වභාවයම ශාන්තය, ප්‍රණීතය යනුවෙන් සිතා තවදුරටත් භාවනා වැඩීමේ දී ඇතිවන සමාධිය නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයයි. එම සමාධියෙහි පවතින සිත නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සිතයි."

අකුසල් සිත්

අකුසල් සිත් භූමි වශයෙන් එකකි. ඒ කාමාවචර අකුසල් සිත්ය. මූල වශයෙන් ලෝභ, දෝස, මෝහ යනුවෙන් ත්‍රිවිධ වේ. අකුසල් මනාව පිහිටීමට හේතු වන්නේ ලෝභ, දෝස, මෝහ යන කරුණුය. එම නිසා ඒවා 'අකුසල මූල' නමින් හඳුන්වනු ලබයි.

ලෝභ මූල සිත් අට (පාලියෙන්):

සෝමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං අසංඛාරික මේකං

සෝමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං සසංඛාරික මේකං

සෝමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත විප්පයුත්තං අසංඛාරික මේකං

සෝමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත විප්පයුත්තං සසංඛාරික මේකං

උපෙක්ඛා සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං අසංඛාරික මේකං

උපෙක්ඛා සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං සසංඛාරික මේකං

උපෙක්ඛා සහගතං දිට්ඨිගත විප්පයුත්තං අසංඛාරික මේකං

උපෙක්ඛා සහගතං දිට්ඨිගත විප්පයුත්තං සසංඛාරික මේකං

මෙම අකුසල් සිත්වල යෙදෙන "දිට්ඨිගත සම්පයුත්ත" යන වචනය පළමුවෙන් පැහැදිලි කර දෙනු ලැබේ. මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් යුතුයි යන

අර්ථය එහි ඇත. ගත යුතු වස්තුවක් නැති බැවින් වරදවා විපරීත කොට සිතින් ගන්නා ලද්ද 'දිට්ඨිගත' යන්නයි. "මෙයමම සත්‍ය වේ, අන්‍යය අසත්‍ය වේ" යනුවෙන් වැරදි අදහස් හා මතවාදවලට ප්‍රවේශ වීම් වශයෙන් මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන්ම ගන්නා ලද්ද 'දිට්ඨිගත' නමින් හඳුන්වයි.

පංචකාම සම්පත් විඳීමෙහි ආදීනව නැතැයි මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය පෙරටු කරගෙන, සතුටින් යුතුව, ලෝභයෙන් යුතුව, තමාගේ හෝ වෙනත් කෙනෙකුගේ හෝ මෙහෙයවීමක් නැතුව ස්වභාවයෙන්ම තීක්ෂණ වූ සිතින් පස්කම් රසය ඇසුරු කරන්නා හට පළමුවන අකුසල් සිත උපදී. එසේම "දුන් දෙයෙහි විපාක නැත" ආදී දස වස්තුක මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය පෙරටු කරගන්නා ලද තැනැත්තාට ද මෙම පළමු සිත උපදී. දිට්ඨ මංගලික, සුත මංගලික, මුත මංගලික ආදිය සාර වශයෙන් ගන්නා හට ද පළමුවන අකුසල් සිත උපදී. මිථ්‍යා ප්‍රතිපත්තිය අර්ථවත් දෙයක් වශයෙන් සලකන තැනැත්තාට ද පළමුවන අකුසල් සිත උපදී.

පින් පව් විශ්වාස නොකරන කෙනෙකුට වෙන කෙනෙකුගේ මෙහෙයවීමකින් තොරව තමාම සිතා සතුන් මරන විට ද, සොරකම් කරන විට ද, කාමමිථ්‍යාචාරයෙහි යෙදෙන විට ද, බොරු කියන විට ද, කේලාම් කියන විට ද, පරුෂ වචන කියන විට ද, හිස් වචන කියන විට ද, පරසතු වස්තුවට ආසා කරන විට ද, ව්‍යාපාදය උපදවා ගන්නා විට ද, මිසදිටු ගන්නා විට ද මෙම පළමුවන අකුසල් සිතුවිල්ල උපදී.

යම්කිසි කෙනෙකුට සතෙකු මරන්නට සිතෙයි. එසේ සිතා පසුව එය නොකර සිටීමට කල්පනා කරයි. නැවතත් එම සතා මරන්නට සිතා පසුව සතා මරනු ලබයි. එවිට ඔහුට ඇති වන අකුසල් සිත සසංඛාරිකය. එසේම වෙන කෙනෙකුගේ උනන්දු කරවීමක් හෝ

මෙහෙයවීමක් නිසා ඔහු සතෙකු මරයි නම්, එය ද සසංඛාරික අකුසල් සිතකි."

පෙර කියන ලද ආකාරයටම දෙවන අකුසල් සිතෙහි "දිට්ඨිගත සම්පයුත්ත" යන වචනය යෙදේ. එහි තේරුම මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් යුක්ත වූ සිතින් යන්නයි. මේ අනුව සතුටින් යුතුව තමාගේ ප්‍රයෝගයෙන් පසුබට වීම තුළින් හෝ අන් අය විසින් උත්සාහවත් කරවන ලද පසුව, මිථ්‍යා දෘෂ්ටි සහිත වූ සිතින් යුක්තව අකුසල් කරයි නම් එම අවස්ථාවලදී දෙවැනි අකුසල් සිත උපදී.

3. යම් කලෙක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් මිශ්‍ර නොවී හුදෙක්ම සතුට පිණිසම කාම සේවනය කිරීම් ආදී පාප කර්ම කරයි නම්, අන් සතු සම්පත් සොරකම් කරයි නම්, සත්ව ඝාතනය කරයි නම් එබඳු අවස්ථාවලදී තුන්වන අකුසල් සිත උපදී.

4. යම් කලෙක පෙර සඳහන් කළ පරිදි මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය සමග මිශ්‍ර නොවී, සතුට ප්‍රීතිය ලබන සිතින් මෙහෙයවීමක් ඇතිව මෛථුන්දම් සේවනය ආදී පාප කර්ම කරයි නම් එවිට හතරවන අකුසල් සිත උපදී.

5, 6, 7, 8. පංචකාම සම්පත් ආදිය අසම්පූර්ණ වීම නිසා හෝ සෙසු සතුටට හේතු වන කාරණාවන් සම්පූර්ණ නොවීම නිසා හෝ, මධ්‍යස්ථ වූ සිතින් (උපෙක්ඛා සහගතව) අකුසල කර්ම කරයි නම් එවිට පිළිවෙළින් පහ, හය, හත, අට යන අකුසල් සිත් උපදී.

දෝස මූල සිත් දෙක

පටිඝසම්පයුත්ත අසංඛාරික සිත

පටිඝසම්පයුත්ත සසංඛාරික සිත

විස්තරය:

අසතුටට හේතු වූ කරුණු නිසා දොම්නස් වේදනාව හටගනී. එම දොම්නස් වේදනාවෙන් ද, එම නිසාම උපදින ක්‍රෝධයෙන් (පටිඝයෙන්) ද යුක්තව, තමා තනියම සිතා කටයුතු කරන විට පළමුවන දෝස මූල අකුසල සිත හටගනියි.

අනුන්ගේ මෙහෙයවීමෙන් හෝ තමාගේම පූර්ව ප්‍රයෝගයක් සහිතව (පසුබට වෙමින් හෝ සිත මෙහෙයවා) දෙවැනි සිත උපදී.

මෝහ මූල සිත් දෙක

උපෙක්ඛා සහගත විචිකිච්ඡා සම්පයුත්ත සිත

උපෙක්ඛා සහගත උද්ධච්ච සම්පයුත්ත සිත

විස්තරය:

මෙම සිත් දෙක මෝහය මුල් කොට පවතින බැවින් "මෝහ මූල" සිත් යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබයි. මෝහ මූල සිත්වලින් අරමුණෙහි චංචල බව පවතී. අරමුණෙහි නොඇලී යමකින් දමා ගසන්නාක් මෙන් සිත ක්‍රියාත්මක වේ. එබැවින් මෙම සිත්වල 'අසංඛාරික' හෝ 'සසංඛාරික' භේදයක් නැත. විචිකිච්ඡා යනු සැකයයි. උද්ධච්ච යනු නොසන්සුන් බවයි. උපේක්ෂා වේදනාව මෙහි ඇතුළත් වේ.

අකුසල විපාක අහේතුක සිත් හත පිළිබඳ විස්තරය පහතින් දක්වමි. මෙම සිත් උපදින්නේ පෙර කරන ලද අකුසල කර්මයන්ගේ විපාකයක් ලෙස, අකුසල මූලයන් (ලෝභ, දෝස, මෝහ) රහිතවයි (අහේතුක).

අකුසල විපාක අහේතුක සිත් 07

උපෙක්ඛා සහගතං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං

පෙර කළ අකුසල කර්මයක විපාකයක් ලෙස, ඇසට අමනාප රූපයක් (අසන්න අරමුණක්) ගැටුණු විට ඇතිවන සිතයි. මෙය උපේක්ෂා වේදනාවෙන් යුක්ත වේ.

උපෙක්ඛා සහගතං සෝතවිඤ්ඤාණං

අකුසල විපාකයක් ලෙස කනට අමනාප ශබ්දයක් (උදා: බැනුම්, රළු වචන) ඇසුණු විට ඇතිවන සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඝාණවිඤ්ඤාණං

අකුසල විපාකයක් ලෙස නාසයට අමනාප ගන්ධයක් (දුගඳක්) දැනුණු විට ඇතිවන සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ජිව්හාවිඤ්ඤාණං

අකුසල විපාකයක් ලෙස දිවට අමනාප රසයක් (නරක රසයක්) දැනුණු විට ඇතිවන සිතයි.

දුක්ඛ සහගතං කායවිඤ්ඤාණං

අකුසල විපාකයක් ලෙස කයට අමනාප ස්පර්ශයක් (උදා: පහරක්, රස්නයක්, තුවාලයක්) දැනුණු විට ඇතිවන සිතයි. පංච විඤ්ඤාණයන් අතරින් කාය විඤ්ඤාණය පමණක් මෙහිදී 'දුක්ඛ සහගත' (දුක් වේදනාවෙන් යුක්ත) වේ.

උපෙක්ඛා සහගතං සම්පටිච්ඡන චිත්තං

ඇස, කන ආදී පංච ද්වාරයන්ට පැමිණි අමනාප අරමුණ පිළිගන්නා වූ සිතයි. මෙයද උපේක්ෂා වේදනාවෙන් යුක්තය.

උපෙක්ඛා සහගතං සන්තීරණ චිත්තං

පිළිගන්නා ලද අමනාප අරමුණ විමසා බලන්නා වූ සිතයි.

මෙම සිත් හතෙහිම විශේෂත්වය වන්නේ ඒවා සිතා මතා කරන දේවල් නොව, අතීත අකුසල කර්මයන්ට අනුරූපව ඉබේම (විපාක වශයෙන්) හටගන්නා දේවල් වීමයි.

අහේතුක කුසල විපාක සිත් අට පිළිබඳ විස්තරය පහතින් දක්වමි.

මෙහි විශේෂත්වය වන්නේ පෙර කරන ලද කුසල කර්මයන්ගේ විපාකයක් ලෙස මේවා හටගත්තත්, සිතේ ස්වභාවය ඉතා දුර්වල බැවින් 'අහේතුක' (හේතු රහිත) ලෙස හැඳින්වීමයි. එනම් මේ සිත් සමඟ අලෝභ, අදෝස, අමෝහ යන කුසල මූලයන් සම්පයුත්ත වන්නේ නැත.

අහේතුක කුසල විපාක සිත් අට

උපෙක්ඛා සහගතං කුසල විපාක චක්ඛුවිඤ්ඤාණං

පෙර කළ කුසලයක විපාකයක් ලෙස ඇසට ඉතා ප්‍රියමනාප රූපයක් (ඉෂ්ට අරමුණක්) පෙනෙන විට ඇතිවන සිතයි. මෙය මධ්‍යස්ථ හෙවත් උපේක්ෂා වේදනාවෙන් යුක්ත වේ.

උපෙක්ඛා සහගතං කුසල විපාක සෝතවිඤ්ඤාණං

පෙර කළ කුසලයක විපාකයක් ලෙස කනට ප්‍රියමනාප ශබ්දයක් ඇසෙන විට ඇතිවන සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං කුසල විපාක ඝාණවිඤ්ඤාණං

පෙර කළ කුසලයක විපාකයක් ලෙස නාසයට ප්‍රියමනාප සුවඳක් දැනෙන විට ඇතිවන සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං කුසල විපාක ජිව්හාවිඤ්ඤාණං

පෙර කළ කුසලයක විපාකයක් ලෙස දිවට ප්‍රියමනාප රසයක් දැනෙන විට ඇතිවන සිතයි.

සුඛ සහගතං කුසල විපාක කායවිඤ්ඤාණං

පෙර කළ කුසලයක විපාකයක් ලෙස කයට ඉතා සුවදායක ස්පර්ශයක් (උදා: සුවපහසු ආසනයක්, මෘදු ස්පර්ශයක්) දැනෙන විට ඇතිවන සිතයි. අකුසල විපාකයේදී 'දුක්ඛ සහගත' වූ මෙම සිත, කුසල විපාකයේදී 'සුඛ සහගත' (සැප වේදනාවෙන් යුක්ත) වේ.

උපෙක්ඛා සහගතං සම්පටිච්ඡන චිත්තං

ඇස, කන ආදී පංච ද්වාරයට පැමිණි ඒ ඉෂ්ට අරමුණ (ප්‍රියමනාප අරමුණ) පිළිගන්නා වූ සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං සන්තීරිණ චිත්තං

ඉදිරිපත් වූ අරමුණ ඉතාම ප්‍රණීත (අති ඉෂ්ට) එකක් නම්, එය සතුටින් යුතුව විමසා බලන සිතයි. මෙය සෝමනස්ස වේදනාවෙන් යුක්තය.

උපෙක්ඛා සහගතං සන්තීරිණ චිත්තං

ඉදිරිපත් වූ අරමුණ සාමාන්‍ය ප්‍රියමනාප (මධ්‍යම ඉෂ්ට) එකක් නම්, එය මධ්‍යස්ථව විමසා බලන සිතයි.

මෙම සිත් අටම පෙර කරන ලද දාන, ශීල ආදී පින්කම්වල විපාක ලෙස අපට එදිනෙදා ජීවිතයේදී සුඛ අත්දැකීම් ලබා දීමට උපකාරී වේ.

අහේතුක ක්‍රියා සිත් තුන පිළිබඳ විස්තරය පහතින් දක්වමි.

මෙම සිත්වල විශේෂත්වය වන්නේ මේවා කුසලයක් හෝ අකුසලයක් නොවීමත්, පෙර කර්මයක විපාකයක් නොවී හුදෙක් ක්‍රියාවක් ලෙස පමණක් උපදින සිත් වීමත්ය.

අහේතුක ක්‍රියා සිත් තුන

උපෙක්ඛා සහගතං පඤ්චද්වාරාවජ්ජන චිත්තං

ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය යන පංච ද්වාරයන්ගෙන් එකකට රූප, ශබ්ද ආදී අරමුණක් පැමිණි විට, සිත ඒ දෙසට හැරවීම (ආවර්ජනය කිරීම) සිදු කරන්නේ මෙම සිත මගිනි. මෙය උපේක්ෂා වේදනාවෙන් යුක්තය.

උපෙක්ඛා සහගතං මනෝද්වාරාවජ්ජන චිත්තං

මනෝ ද්වාරයට (සිතට) අරමුණක් පැමිණි විට ඒ දෙසට සිත හැරවීම මෙමගින් සිදු කෙරේ. එසේම පංච ද්වාර වීථිවලදී අරමුණ නිශ්චය කිරීම (වෝත්ථපනය) සිදු කරන්නේ ද මෙම සිතම බැවින් මෙයට 'වෝත්ථපන සිත' කියා ද කියනු ලැබේ. මෙය ද උපේක්ෂා වේදනාවෙන් යුක්තය.

සෝමනස්ස සහගතං හසිතොප්පාද චිත්තං

මෙය රහතන් වහන්සේලාට පමණක් උදාවන සිතකි. රහතන් වහන්සේලා ලෝකයේ පවතින යම් යම් ස්වභාවයන් දැක මද සිනහවක් (හසිතය) පහළ කරන්නේ මෙම සිතේ බලපෑමෙනි. මෙය සෝමනස්ස වේදනාවෙන් යුක්ත වේ.

මෙම සිත් තුනත් සමඟ 'අහේතුක සිත් 18' (අකුසල විපාක 7, කුසල විපාක 8, ක්‍රියා 3) පිළිබඳ විග්‍රහය අවසන් වේ.

මහා විපාක සිත් අට පිළිබඳ විස්තරය පහතින් දක්වමි.

මෙම සිත් අට අප පෙර සාකච්ඡා කළ 'මහා කුසල් සිත් අට' හා සෑම අතින්ම සමාන වුවද, මෙහි වෙනස වන්නේ මේවා ක්‍රියාවන් නොව, පෙර කරන ලද මහා කුසල්වල ප්‍රතිඵල හෙවත් විපාක වශයෙන් උපදින සිත් වීමයි.

මහා විපාක සිත් අට

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

සතුටින් යුතුව, කර්ම පල අවබෝධයෙන් (නුවණින්) යුතුව, අනුන්ගේ මෙහෙයවීමක් නැතිව උපදින විපාක සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණසම්පයුත්තං සසංඛාරිකං

සතුටින් සහ නුවණින් යුතුව, අනුන්ගේ මෙහෙයවීමක් හෝ උත්සාහයක් ඇතිව උපදින විපාක සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

සතුටින් යුතුව, නමුත් විශේෂ නුවණක් නොමැතිව, නිරායාසයෙන් උපදින විපාක සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං සසංඛාරිකං

සතුටින් යුතුව, නුවණින් තොරව, මෙහෙයවීමක් සහිතව උපදින විපාක සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

මධ්‍යස්ථ සිතින්, නුවණින් යුතුව, නිරායාසයෙන් උපදින විපාක සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණසම්පයුත්තං සසංඛාරිකං

මධ්‍යස්ථ සිතින් සහ නුවණින් යුතුව, මෙහෙයවීමක් සහිතව උපදින විපාක සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

මධ්‍යස්ථ සිතින්, නුවණින් තොරව, නිරායාසයෙන් උපදින විපාක සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං සසංඛාරිකං

මධ්‍යස්ථ සිතින්, නුවණින් තොරව, මෙහෙයවීමක් සහිතව උපදින විපාක සිතයි.

මෙම මහා විපාක සිත් අට සත්වයාගේ ප්‍රතිසන්ධිය (නැවත උපත), භවාංගය සහ චුතිය (මරණය) සඳහා මූලිකවම දායක වේ. විශේෂයෙන් සුගතිගාමී උප්පත්තියක් ලැබීමට මෙම සිත්වල බලපෑම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මහා ක්‍රියා සිත් අට පිළිබඳ විස්තරය පහතින් දක්වමි.

මෙම සිත් අටේ පාලි නාමයන් සහ බෙදීම් 'මහා කුසල්' සහ 'මහා විපාක' සිත්වලට සමාන වුවත්, මෙහි ඇති සුවිශේෂීම වෙනස වන්නේ මේවා රහතන් වහන්සේලාට පමණක් උදාවන සිත් වීමයි. රහතන් වහන්සේලා කරන දාන, ශීල ආදී කටයුතුවලදී මේවා පහළ වන නමුත්, උන්වහන්සේලා සසර ගමන නිමා කර ඇති බැවින් මෙම සිත් මගින් නැවත විපාකයක් (කර්මයක්) ජනනය නොකරයි. එබැවින් මේවා 'ක්‍රියා' සිත් පමණක් ලෙස හැඳින්වේ.

මහා ක්‍රියා සිත් අට

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් සතුටින් යුතුව, නුවණින් යුතුව, නිරායාසයෙන් (මෙහෙයවීමක් නැතිව) කරන ක්‍රියා සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණසම්පයුත්තං සසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් සතුටින් සහ නුවණින් යුතුව, යම් මෙහෙයවීමක් හෝ උත්සාහයක් සහිතව කරන ක්‍රියා සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් සතුටින් යුතුව, නමුත් විශේෂ ඥාණ සම්ප්‍රයුක්තතාවයකින් තොරව (උදා: එදිනෙදා සාමාන්‍ය කටයුත්තකදී) නිරායාසයෙන් කරන ක්‍රියා සිතයි.

සෝමනස්ස සහගතං ඥාණවිප්පයුත්තං සසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් සතුටින් යුතුව, නුවණින් තොරව, මෙහෙයවීමක් සහිතව කරන ක්‍රියා සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඥාණසම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් මධ්‍යස්ථ සිතින්, නුවණින් යුතුව, නිරායාසයෙන් කරන ක්‍රියා සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඥාණසම්පයුත්තං සසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් මධ්‍යස්ථ සිතින් සහ නුවණින් යුතුව, මෙහෙයවීමක් සහිතව කරන ක්‍රියා සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඥාණවිප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් මධ්‍යස්ථ සිතින්, නුවණින් තොරව, නිරායාසයෙන් කරන ක්‍රියා සිතයි.

උපෙක්ඛා සහගතං ඥාණවිප්පයුත්තං සසංඛාරිකං

රහතන් වහන්සේ නමක් මධ්‍යස්ථ සිතින්, නුවණින් තොරව, මෙහෙයවීමක් සහිතව කරන ක්‍රියා සිතයි.

මෙම සිත් අටත් සමඟ කාමාවචර සෝභන සිත් 24 පිළිබඳ විග්‍රහය (කුසල් 8, විපාක 8, ක්‍රියා 8) අවසන් වේ.

අව්‍යාකෘත සිත් පෙළගැස්මේ ඉතිරි කොටස වන්නේ රූපාවචර, අරූපාවචර සහ ලෝකෝත්තර යන භූමිවලට අයත් විපාක සහ ක්‍රියා සිත්ය. ඒවා පහත පරිදි මාතෘකා යටතේ පෙළගස්වා දක්වමි.

රූපාවචර විපාක සිත් පහ

මෙහිදී සිදුවන්නේ රූපාවචර කුසල් වැඩූ යෝගීන්, එම ධ්‍යාන බලයෙන් රූපී බ්‍රහ්ම ලෝකවල උප්පත්තිය ලැබීමයි.

පඨමජ්ඣාන විපාක චිත්තං (ප්‍රථම ධ්‍යාන විපාක සිත)

දුතියජ්ඣාන විපාක චිත්තං (ද්විතීය ධ්‍යාන විපාක සිත)

තතියජ්ඣාන විපාක චිත්තං (තෘතීය ධ්‍යාන විපාක සිත)

චතුත්ථජ්ඣාන විපාක චිත්තං (චතුර්ථ ධ්‍යාන විපාක සිත)

පඤ්චමජ්ඣාන විපාක චිත්තං (පංචම ධ්‍යාන විපාක සිත)

රූපාවචර ක්‍රියා සිත් පහ

ධ්‍යානලාභී රහතන් වහන්සේලා ධ්‍යාන සමාපත්තිවලට සමවදින විට උදාවන සිත්ය. මේවායින් නැවත විපාකයක් ජනනය නොවේ.

පඨමජ්ඣාන කිරිය චිත්තං

දුතියජ්ඣාන කිරිය චිත්තං

තතියජ්ඣාන කිරිය චිත්තං

චතුත්ථජ්ඣාන කිරිය චිත්තං

පඤ්චමජ්ඣාන කිරිය චිත්තං

අරූපාවචර විපාක සිත් හතර

අරූපාවචර කුසල් වැඩූ අය අරූපී බ්‍රහ්ම ලෝකවල උප්පත්තිය ලබන සිත්ය.

ආකාසානඤ්චායතන විපාක චිත්තං

විඤ්ඤාණඤ්චායතන විපාක චිත්තං

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන විපාක චිත්තං

නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන විපාක චිත්තං

අරූපාවචර ක්‍රියා සිත් හතර

අරූපාවචර ධ්‍යානලාභී රහතන් වහන්සේලා එම සමාපත්තිවලට සමවදින විට පහළ වන සිත්ය.

ආකාසානඤ්චායතන කිරිය චිත්තං

විඤ්ඤාණඤ්චායතන කිරිය චිත්තං

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන කිරිය චිත්තං

නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන කිරිය චිත්තං

ලෝකෝත්තර විපාක සිත් (ඵල සිත්) හතර

මාර්ග සිත්වලට අනතුරුව නිරෝධ සමාපත්තිය අත්විඳිමින් පහළ වන, සසර දුක නිවාලන උතුම් ඵල සිත් හතරයි.

සෝතාපත්ති ඵල චිත්තං

සකදාගාමි ඵල චිත්තං

අනාගාමි ඵල චිත්තං

අරහත්ත ඵල චිත්තං

මෙයින් අව්‍යාකෘත සිත් 56 (විපාක 36 සහ ක්‍රියා 20) පිළිබඳ සම්පූර්ණ පෙළගැස්ම අවසන් වේ.

https://www.nipunadhamma.org

https://dammadassi.blogspot.com/

https://archive.org/details/@ven_doloswala_udithadeera_thero